

Sloboda izražavanja – presude Evropskog suda za ljudska prava

Bilten XX: PREGLED PRESUDA IZ JULA 2013.

1. avgust 2013.

U julu 2013, Evropski sud za ljudska prava je donio presude u sljedećim slučajevima koji su se ticali slobode medija i slobode izražavanja:

- **Di Giovanni protiv Italije** (predstavka br. 51160/06), 9. jul 2013. (zvanično upozorenje sutkinji koja je iznijela neosnovane navode o postojanju korupcije u procesu imenovanja sudija nije prekršilo pravo na slobodu izražavanja);
- **Morice protiv Francuske** (predstavka br. 29369/10), 11. jul 2013. (osuda zbog klevete advokata koji je oštro kritikovao istražne sudije nije prekršila pravo na slobodu izražavanja);
- **Remuszko protiv Poljske** (predstavka br. 1562/10), 16. jul 2013. (odbijanje privatnog novinskog lista da objavi reklamu trećeg lica nije prekršilo pravo trećeg lica na slobodu izražavanja);
- **Węgrzynowski i Smolczewski protiv Poljske** (predstavka br. 33846/07), 16. jul 2013. (dostupnost klevetničkog članka na internet arhivama nije prekršilo pravo na privatni život);
- **Nagla protiv Letonije** (predstavka br. 73469/10), 11. jul 2013. (pretres kuće novinarke i konfiskacija laptopa i drugih materijala prekršili su slobodu izražavanja);
- **Belek and Özkurt protiv Turske** (predstavka br. 1544/07), 16. jul 2013. (kazna zbog objavljivanja izjave predstavnika navodno terorističke grupe prekršila slobodu izražavanja);
- **Sampaio e Paiva de Melo protiv Portugalije** (predstavka br. 33287/10), 23. jul 2013. (kazna za klevetu zbog iznošenja mišljenja o pitanjima od javnog interesa prekršila je pravo na slobodu izražavanja)

Presude su se odnosile na sljedeća pitanja:

- **Di Giovanni protiv Italije** (predstavka br. 51160/06), 9. jul 2013: zvanično upozorenje sutkinji koja je iznijela neosnovane navode o postojanju korupcije u procesu imenovanja sudija nije prekršilo pravo na slobodu izražavanja

Podnositeljka predstavke je sutkinja koja je, u jednom novinskom intervjuu, izjavila da je jedan od članova ispitne komisije za nove sudije iskoristio svoj uticaj da pomogne rođaku. Proglašena je

krivom zbog propuštanja dužnosti poštovanja i diskrecije prema članovima ispitne komisije, i dobila zvanično upozorenje.

Evropski sud za ljudska prava je smatrao da upozorenje nije prekršilo pravo na slobodu izražavanja. On je istakao da su navodi koje je iznijela veoma ozbiljni, kao i da nijesu bili osnovani na činjenicama. Sud je takođe naveo da članovi pravosuđa treba da budu diskretni i da ne reaguju na provokacije putem medija. Sud je istakao da je kazna izrečena sutkinji bila veoma blaga.

- ***Morice protiv Francuske*** (predstavka br. 29369/10), 11. jul 2013: osuda zbog klevete advokata koji je oštro kritikovao istražne sudije nije prekršila pravo na slobodu izražavanja

Podnosilac predstavke je advokat koji je osuđen zbog klevete jer je kritikovao sudije koji su istraživali smrt francuskog sudije u Džibutiju. Advokat je osporio zvanične nalaze da je sudija izvršio samoubistvo, tvrdeći da je u pitanju bilo ubistvo. Zajedno sa kolegom je poslao pisma ministru pravde ukazujući na propuste u istrazi, i kasnije iznio te propuste u jednom novinskom intervjuu. Dvoje istražnih sudija su podnijeli tužbu protiv advokata zbog klevete i dobili naknadu štete. Advokatu je takođe naloženo da plati novčanu kaznu.

Evropski sud za ljudska prava je smatrao da presuda nije prekršila pravo advokata na slobodu izražavanja. Sud je zaključio da advokat nije iznio samo mišljenje o činjenicama datog slučaja, već je u svojim izjavama izrazio sumnju u nepristrasnost i lojalnost istražnih sudija. On je to učinio putem pisma ministru pravde, a zatim je dao intervju za novine, a da nije sačekao odgovor ministra. Sud je smatrao da čak i da je cilj advokata bio da upozori javnost o mogućim problemima u funkcionisanju pravosudnog sistema, on je to uradio na nedobronamjeran način. Sud je zaključio da je advokat svojim postupcima prekoračio granice unutar kojih se advokati moraju kretati u javnom kritikovanju pravosudnog sistema.

- ***Remuszko protiv Poljske*** (predstavka br. 1562/10), 16. jul 2013: odbijanje privatnog novinskog lista da objavi reklamu trećeg lica nije prekršilo pravo trećeg lica na slobodu izražavanja

Podnosilac predstavke je novinar koji je u svojoj knjizi kritički opisao istoriju jednog od najvećih novinskih listova u Poljskoj. O njegovoj knjizi nije objavljena nijedna recenzija pa je stoga pokušao da kupi reklamni prostor u različitim nacionalnim novinama. Sve novine su odbile da objave njegovu reklamu. Nakon sudskih postupaka pred domaćim sudovima koji su bili djelimično uspješni, novinar se obratio Evropskom sudu za ljudska prava tvrdeći da je odbijanje novinskih listova da objave njegovu reklamu prekršilo njegovo pravo na slobodu izražavanja.

Evropski sud za ljudska prava je napomenuo da države imaju široko polje slobodne procjene pri regulaciji komercijalnog govora, u koji spada pomenuta reklama. On je takođe istakao da ne postoji opšte pravo na pristup medijima, čak ni za knjigu koja se bavi političkim pitanjima, i smatrao da je podnosilac predstavke mogao da reklamira svoju knjigu na razne druge načine, uključujući internet. Sud je stoga smatrao da pravo novinara na slobodu izražavanja nije prekršeno.

- ***Węgrzynowski i Smolczewski protiv Poljske*** (predstavka br. 33846/07), 16. jul 2013: dostupnost klevetničkog članka na internet arhivama nije prekršilo pravo na privatni život

Podnosioci predstavke su dva advokata za koje su novinari iznijeli navode da su bili umiješani u sumnjivo poslovanje. Oni su uspješno tužili novinare za klevetu pred domaćim sudovima, ali je

pomenuti članak ostao i dalje na sajtu novinskog lista. Advokati su se stoga žalili Evropskom sudu za ljudska prava, tvrdeći da dostupnost članka na internet stranici novinskog lista krši njihovo pravo na privatni život.

Evropski sud je smatrao da dostupnost članka nije prekršila pravo advokata na privatni život. On je napomenuo da iako pravo na privatni život mora biti u ravnoteži sa pravom na slobodu izražavanja, i iako demokratsko društvo zahtjeva energičnu raspravu o pitanjima od javnog interesa, novinari ne smiju da pređu određene granice. Međutim, što se tiče internet arhiva, Sud je smatrao da uloga sudova nije da „prepravljaju istoriju“ i da naredi potpuno uklanjanje svih tragova članka sa interneta, iako je utvrđeno da je štampana verzija tog članka prekršila pravo na slobodu izražavanja. On je naveo da pravo na slobodu izražavanja štiti „legitiman interes javnosti u pristupu javnim internet arhivama štampe“. Sud se pozvao na raniju sudsku praksu u kojoj je naveo da je moguće dodati napomenu uz arhivirani članak u kojoj se navodi da je članak bio predmet krivičnog postupka zbog klevete – ali da su podnosioci predstavke u ovom slučaju umjesto toga zahtjevali potpuno uklanjanje članka.

- ***Nagla protiv Letonije*** (predstavka br. 73469/10), 11. jul 2013: pretres kuće novinarkе i konfiskacija laptopa i drugih materijala prekršili su pravo na slobodu izražavanja

Podnositeljka predstavke je televizijska novinarka koja je izvještavala o nedostacima u bezbjednosti jedne od baza podataka koju vodi nacionalna uprava za prihode. Ona je tu informaciju dobila preko neimenovanog izvora i odmah o tome obavijestila upravu za prihode. Nekoliko mjeseci kasnije, policija je izvršila pretres njene kuće i zaplijenila veliku količinu materijala, uključujući kompjuterske hard diskove. Pretres je naknadno odobrio sud.

Evropski sud za ljudska prava je smatrao da su pretres kuće i konfiskacija opreme prekršili slobodu izražavanja, koja štiti i tajnost novinarskih izvora. Napomenuo je da iako je pretres izvršen tri mjeseca nakon što je prvi put prijavila grešku, policija je iskoristila „hitni“ postupak za koji nije bilo potrebno prethodno sudsko odobrenje. Pretres je obuhvatio veliki broj predmeta, a nacionalni sudovi nijesu pružili nikakvo opravdanje za obim izvršenog pretresa, niti za upotrebu „hitnog“ postupka.

- ***Belek and Özkurt protiv Turske*** (predstavka br. 1544/07), 16. jul 2013: kazna zbog objavljivanja izjave predstavnika navodno terorističke grupe prekršila slobodu izražavanja;

Podnosilac predstavke je vlasnik i glavni urednik turskog novinskog lista koji je bio kažnjen zbog objavljivanja izjave predsjednika ogranka PKK, grupe koju turska vlada smatra terorističkom, a zatim i izjava zatvorenika sa objašnjenjem zašto su započeli štrajk glađu.

Evropski sud za ljudska prava je smatrao da je osuda prekršila pravo na slobodu izražavanja. Sud je naveo da izjave nijesu pozivale na nasilje, oružani otpor ili pobunu, i da ne predstavljaju govor mržnje. Sud je smatrao da nema razloga da objavljivanje ovih izjava bude smatrano krivičnim djelom.

- ***Sampaio e Paiva de Melo protiv Portugalije*** (predstavka br. 33287/10), 23. jul 2013: kazna za klevetu zbog iznošenja mišljenja o pitanjima od javnog interesa prekršila je pravo na slobodu izražavanja

Podnosilac predstavke je novinar koji je objavio knjigu u kojoj je kritikovao predsjednika poznatog fudbalskog kluba, opisujući ga kao „zakletog neprijatelja“ reprezentacije i „nacionalnog šampiona u

tuženju u portugalskom fudbalu“, pozivajući se na krivični postupak u koji je bio uključen. Novinar je proglašen krivim za klevetu i naloženo mu je da plati novčanu kaznu, kao i naknadu štete predsjedniku kluba. Kazna je potvrđena i u žalbenom postupku.

Evropski sud za ljudska prava je smatrao da je osuda prekršila pravo novinara na slobodu izražavanja. Sud je konstatovao da su se događaji opisani u knjizi odnosili na Svetski kup 2006. i na širi svijet portugalskog fudbala, što su pitanja od javnog interesa, u kontekstu javne debate. Sud je takođe naveo da su date izjave predstavljale mišljenje zasnovano na, u to vrijeme, opšte poznatim činjenicama. Sud je utvrdio da postoji velika vjerovatnoća da će izricanje krivične sankcije u ovakvim slučajevima izazvati obeshrabrujući efekat na doprinos štampe javnoj raspravi o pitanjima od opšteg interesa i da se ne treba upotrebljavati bez naročito jakih razloga.

Pripremio: Peter Noorlander, direktor Media Legal Defence Initiative, u saradnji sa HRA

British Embassy
Podgorica

Bilteni se objavljuju u okviru projekta “Monitoring novinarskih samoregulatornih tijela u Crnoj Gori” koji finansira Britanska ambasada u Podgorici.
